ציפורנית בשרנית פורחת בחוף הים (יוני 2019)

כתבה: ערגה אלוני.

תקציר: צמח רב-שנתי בשרני דביק ביותר הנפוץ בחולות חוף הים. יוצר גוש צפוף ועגול שקוטרו 30-50 ס"מ וגובהו 20-30 ס"מ. הפרחים מחומשים ורודים וגדולים מאוד, נפתחים עם ערב. פורח מסוף חודש מרץ לאורך כל חודשי הקיץ.

==========

ציפורנית בשרנית *Silene succulent* מהציפורניים, היא בן-שיח הגדל בחולות חוף הים הידוע כבית גידול קשוח. הצמח נמוך בגובה 20–30 ס"מ ובקוטר 30–50 ס"מ. הוא מסתעף מבסיסו מענפים מעוצים הקבורים בחלקם בחול, מהם מתפתחים ענפים שעירים ירוקים וזקופים. השורשים היוצאים ממפרקי הענפים מעובים ומכילים רקמות אוגרות מים.

מימין: צמח שבסיסו מכוסה חול, ממנו התפתחו ענפים זקופים. משמאל: פרט שפרחיו בצבע לבן. צילמה: ערגה אלוני©
להגדלה – לחצו על התמונות.

ה**ציפורנית** כמו מינים נוספים הגדלים בחגורה זו בחוף הים, הם צמחים אירוהלופיטים, שנחשפים למלח מהים המוסע באוויר (בהשוואה לגליקופיטים הגדלים במרחק). כדי להצליח בגדילה ולהעמיד צאצאים, נדרשות מהצמח התאמות מורפולוגיות ואנטומיות כדי להתגבר על תכולת מלח גבוהה באוויר ובקרקע, הקטנת איבוד מים מגוף הצמח, הגנה על אברי הצמח מפגיעות גרגירי חול, או קבורת האברים בחול בתנועה, וכן להתאים מועד פריחה לתקופה בה עוצמות הרוח נמוכות.

עלי הצמח בשרניים ומעובים, פשוטים בעלי שפה תמימה. הם מסודרים נגדית, יושבים על

הגבעול, חסרי לוואים. סוקולנטיות העלה ושעירות הצמח הם האמצעים החשובים בה מתגונן הצמח בתנאים הקשים בה הוא גדל. בשרניות העלה קשורה לתכולת יוני נתרן וכלוריד הנקלטים ישירות בתאי העלה מהרסס המלוח. יונים אלה אינם פוגעים בעלה, מאחר והציטופלסמה בתאים עמידה ולא נגרמת הפרעה מטבולית. כל שטח פני העלה והגבעול, מכוסים שערות דביקות, אליהם נדבקים גרגירי חול. כך נוצרת שכבה המבודדת את רקמת העלה מחלקיקי חול מוסעים, העלולים לשרוט את העלה. לכסות השער חשיבות נוספת בהגנה על הצמח. השערות שומרות על משק המים בגוף הצמח. הן מפחיתות את תנועת האוויר קרוב לשטח העלה וכך יורד שיעור הדיות. כמו כן, השער מגן מפני טמפרטורה גבוהה של משטח העלה בהשוואה לעלים חשופים מה שמקטין דיות. השער גם מקטין את המגע הישיר עם רסס המלח למרות שחלק ממנו נקלט ישירות בעלה. תכונה נוספת של השער היא שהוא מעלה את הקרינה המוחזרת ונוצר בידוד המקטין דיות.

מימין: העלים פשוטים, שעירים ונגדיים. מימין גרגירי חול צמודים לאברי הצמח. תמונות: ערגה אלוני©
להגדלה – לחצו על התמונות.

הפרח גדול קוטרו עד 3.5 ס"מ, דו מיני, צבעו לבן ורוד עד סגול. הגביע מאוחה דמוי צינור בן 5 שיניים מעוטר ב-10 עורקי אורך. בתום הפריחה הוא נותר על הגבעול ואינו נושר. הכותרת בת 5 עלים, לכל עלה חלק תחתון צר וארוך דמוי "ציפורן" החבוי בגביע (מכאן שם הסוג והמשפחה), וחלק עליון – טרף שנפרש עם פתיחת הניצן. הטרף ב**ציפורנית דביקה**, שסוע עמוק לשתי אונות. בבסיס טרף הכותרת, מצויים קשקשי עטרה הבולטים בצבעם הלבן. אבקנים 5 או 10 מעורים בכותרת. הזירים לבנים המאבקים מוארכים. השחלה עילית, נישאת על "גבעול קצר" (גינופור). בראשה 3 עמודי-עלי ארוכים מאורך האבקנים. צבעם לבן ובראש כל עמוד צלקת מעוגלות.

מימין ומשמאל: מקבצי פרחים שצולמו בשעות הבוקר המוקדמות. צילמה: ערגה אלוני©
להגדלה – לחצו על התמונות.

הפרחים נפתחים לפנות ערב ושיא הפריחה בלילה. בבוקר הם מסיימים לפרוח. תקופת הפריחה היא בעיקר בחודשים מרץ יולי, בהתאמה לעונה בה עוצמות הרוח נמוכה כדי לא לפגוע באברי הפרח. בלילה מואבקים הפרחים ע"י חרקים כמו רפרפים ומיני חרקים אחרים. הפרח לא עושה האבקה עצמית. הוא נוקט באסטרטגיה של הבשלת זוויגים בזמנים שונים. בתחילה מבשיל הזוויג הזכרי (פרוטאנדריה) ורק לאחר זמן מבשילה השחלה. בשעות הבוקר שלמחרת, נגללים עלי הכותרת פנימה והפרח סיים תפקידו. **ציפורנית בשרנית** פורחת כחצי שנה מפברואר עד אוגוסט.

הפרי הלקט מוארך, אשר נישא על גבעול קצר (נושא הפרי). עם הבשלתו הוא נפתח ב6 שיניים, הזרעים רבים, דמויי כליה המתפזרים בתנועת טלטול הפרי ברוח.

הגביע שומר על ההל. צילמה: ערגה אלוני©
להגדלה – לחצו על התמונות.

ציפורנית בשרנית נפוצה בחולות במישור החוף מצפון הארץ ובדרומה. היא גדלה גם בחוף פלשת ובמערב הנגב. תפוצתה העולמית משתרעת בארצות מזרח הים התיכון.

ספרות:

ויזל י פולק ג וכהן י 1975 אקולוגיה של הצומח בארץ ישראל. ספרית פועלים. 461 עמ'.

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א 2005 צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה.

———————————————————————————————————————

Amina ZA bou El N Mamdouh S Reda A et al. 2009 Adaptation of Silene succulent forssk, and *Spergularia* (L) Bessler growing in the delaic Mediterranean cost of Egypt. Mansoura Jur.of Biology, Vol.36(2), pp. 1-18.

Bolous L 1999 Flora of Egypt. Volume I. Al Hadara Publishing, Cairo, Egypt.

Waisel Y 1991 Adaptation to Salinity. In Physiology of Trees. Ed. A.S. Raghavendra.Wiley, New York. pp. 359-383.

Zohary M 1966 Flora Palaestina. The Israel Academy of Sciences and humanities Jerusalem. Vol. II pp. 87.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2019 פורחי חודש יוני: ציפורנית בשרנית Silene succulent, פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 6.

/https://www.kalanit.org.il/silene-succulent-6-19

==========